Rīgas Stradiņa Universitāte

KVALITATĪVĀS PĒTNIECĪBAS VĒSTURE PSIHOLOĢIJĀ

Baiba Purvlīce
2019.g.26.aprīlis

5. Starptautiskā zinātniski praktiskā konference
VESELĪBA UN PERSONĪBAS ATTĪSTĪBA:STARPDISCIPLINĀRĀ PIEEJA

5 GADI VESELĪBAS PSIHOLOĢIJAS UN PEDAGOĢIJAS KATEDRAI RSU

Kvalitatīvo pētījumu vēsture

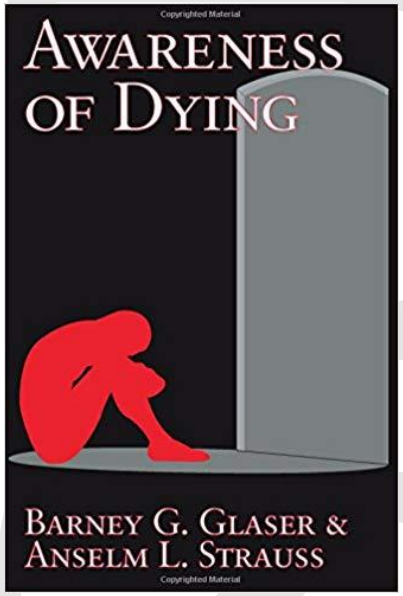

- ienāca sociālajās zinātnēs no 1960iem

ar 1965.g. A.Strausa un B.Gleisera darbu

- arvien lielāka popularitāte sociālajās, izglītības un veselības jomās (Denzin, & Linkoln, 2017)

- psiholoģijas laukā ienāk salīdzinoši lēnāk (Denzin, & Linkoln 17; Frost, & Nolas, 2011; Leavy, 2014)

CIPARI vai CILVĒKI?

RĪGAS STRADIŅA UNIVERSITĀTE

Kvalitatīvie pētījumi psiholoģijā?

- Cilvēku pieredzes ir unikālas
- Cilvēku attiecības ar pasauli ir daudzdimensionālas
- Dod iespēju dziļāk izprast cilvēku visā tā uzbūves un rīcības sarežģītībā (Willig, &Stainton-Rogers, 20017; Willig, 2013)

Kvantitatīvs vs Kvalitatīvs

- Tradīcijas veido kultūru (Camic, Rhodes, & Yardley, 2003)
- Mazvertības komplekss pret lielo brāli (Leavy, 2014)
- Represētā psiholoģijas vēsture (Leavy, 2014)

VILHELMS VUNDTS (1832 – 1920)

1879.g. Leipciga

1. eksperimentālās psiholoģijas laboratorija

- Grāmata «Volkerpsychologie» - «kultūras jeb tautas psiholoģijā» - kvalitatīvs pētījums

V.Vunds rakstījis par:

- Par psiholoģijas un filozofijas saistību
- Par psiholoģiju kā interpretatīvu mākslu (salīdzinot ar vēsturi un socioloģiju)
- Par psihiskajiem procesiem un sociālās mijiedarbības produkti/valoda, paražas, mitoloģija/
- Psiholoģiju kā cilvēkzinībām, kur fizioloģija un fizikālie mērījumi ir tikai palīgs

Savā autobiogrāfijā tieši kvalitatīvos kulturoloģijas pētījumus atzīmējis kā savu mūža visnozīmīgāko darbu

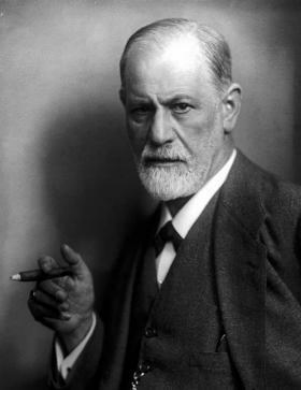

ZIGMUNDS FREIDS (1856-1939)
Atklāt jēgu simptomiem, sapņiem, kultūrai

! Atklājumi nenāca no fizioloģijas laboratorijas.

!*Atklājumi nāca no pacientiem, kuros viņš klausījās*, kurus viņš novēroja, reflektēja, analizēja, apkopoja.

Ievāca dzīves vēstures aprakstus. Pacientu stāsti – *narratīvie pētījumi*.

Izmantoja novērošanu, aprakstus, savas pieredzes aprakstus, vēstules, literatūru un taml.

Hipnozes procedūru transformēšana *par fenomenu izpētes metodi, lai saprastu to jēgu.*

Novērtēja *saprašanas nozīmi un interpretēšanas mākslu* (hermeneitika).

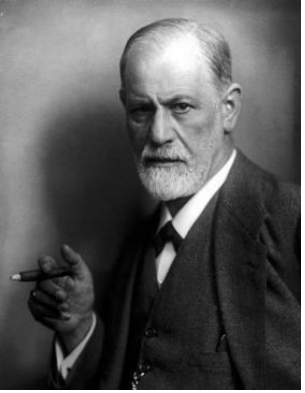

ZIGMUNDS FREIDS (1856-1939)
Atklāt jēgu simptomiem, sapņiem, kultūrai

Sapņu interpretācija:

- apraksti, rūpīga datu ievākšana, detalizēta sapņu aprakstīšana
- rūpīga sapņa elementu izdalīšana
- jēgas interpretācija
- salīdzinošā analīze - daudzu sapņu analīze, salīdzināja bērnu sapņus ar pieaugušo, ar literatūru un kultūras simboliem, ar vēstuļu materiāliem
- interpretāciju pārbaude ar pacientiem
- aprakstoši vispārinājumi un teorijas izveide

Datos balstīta jēgas interpretācija, insaiti fokusējoties uz pieredzes saturu un jēgu

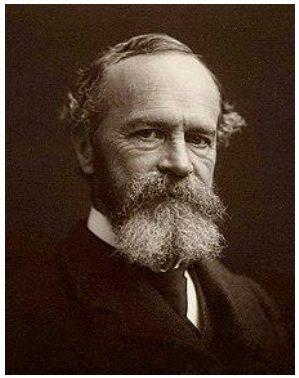

VILJAMS DŽEIMS (1842-1910)
Reliģijas fenomenu pārdzīvojumu analīze

- Galvenais pētījumu priekšmets: cilvēks, cilvēka pieredze, cilvēka apziņa
- Fokusēties uz pieredzes eksistenciālajiem aspektiem, atturoties to vērtēt no teoloģijas, neirobioloģijas un psihopatoloģijas viedokļa.

«Tiklīdz kā mēs saskaramies ar privāto un personīgo fenomenu kā tādu..mēs saskaramies ar realitāti tās vispilnīgākajā izpratnē»

- Pētījuma jautājums - Kāda ir reliģiskās pieredzes uzbūve, daba? «*to understand religious experience as a whole*»
- Izvairījās no rigīdām sākotnējām definīcijām un konceptualizācijas, kas ir reliģiskā pieredze

«*With regard to feelings, acts, experieces of individual men in their solitude, as far as they apprehend themselves to stand in relation to whatever they may consider the divine*»

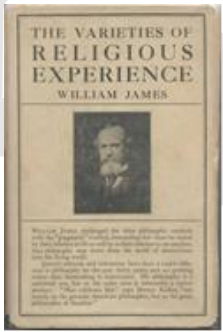

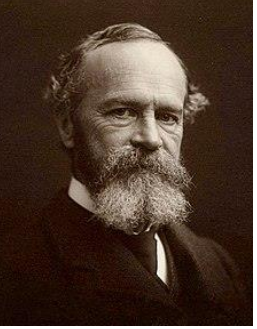

VILJAMS DŽEIMS (1842-1910)
Reliģijas fenomenu pārdzīvojumu analīze

Datu ievākšana:

- simtiem pieredzes piemēru
- pēc iespējas liela dažādība
- parastās dzīves piemēri no tiem, kas to ir pieredzējuši
- izdalīja tās pieredzes, kas veda pie extrēmām pārmaiņām

Analīzes metode:

- detalizēta salīdzinoša tēmu un paternu izdalīšana
- atstāt būtisko visā milzīgajā variācijā

Secinājumi:

- rūpīga refleksija
- nevis no konceptiem
- iznirst no indivīdu realitātēm
- bagātīga valodas izmantošana aprakstā

ABRAHAMS MASLOVS (1908-1970)

Pētījuma mērķis - pētīt veselīgu/pašaktualizējušos personību

Izlase un datu analīze:

- sāka ar 2 kolēģu (kurus uzskatīja par lieliskiem cilvēkiem) novērošanu un aprakstīšanu
- sākotnēji izveidoja psihiskās veselības «folk definition», ikdienas valodas semantikā
- tad izveidoja 2 dalībnieku grupas (atbilst/neatbilst definīcijai), un pētīja gan ar testiem, gan dziļajām intervijām
- izslēdza un iekļāva jaunus indivīdus - tā precizējot formulējumu
- veica salīdzināšanu ar zināmām vēsturiskām figurām – Einšteins, Ruzvelts
- tad izveidoja konceptualizēto gala formulējumu pašaktulizētam indivīdam

Mērķtiecīgā izlase, teorētiskā izlase, nepārtrauktā salīdzinošā analīze

Apzīmēja procesu, kuru nosauca par *iteratīvu-ciklisku praksi*, kad konceptuālā veidošanās un empīriskā pētīšana notiek cikliski mainoties

ABRAHAMS MASLOVS (1908-1970)

«virsotņu pieredzes» jeb «peak experiences»

Pētījuma jautājums: Apraksti savu visapbrīnojmāko savas dzīves pieredzi? Pastāsti, kā tu juties un kā pasaule izskatījās savādāk?

Pētījuma dalībnieki: 190 studenti rakstiski atbildēja un 80 intervijas

Bija salīdzinoši nedrošs par sava darba zinātniskumu, lai gan tas bija rūpīgi un kritiski veikts, sistemātiski apstrādāts, caurspīdīgi atspoguļota metode un soļi, atvērts diskusijai par iegūtajiem rezultātiem un kritikai

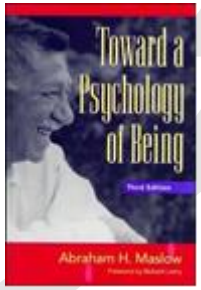

RĪGAS STRADIŅA UNIVERSITĀTE

LORENCS KOLBERGS (1927-1987)
Morālās attīstības teorija

Pētījuma dalībnieki:

- sākotnēji 72 Čikāgas zēni - 10, 13, 16 g.v.
- vēl papildināja ar 24 zēniem ar uzvedības traucējumiem, 24 6 gadnieki un 50 zēni un meitenes no Bostonas apkārtnes

Datu ieguve:

- 10 hipotētiskas morāles dilemmu situācijas un atvērti jautājumi par izvēles veikšanu un domāšanas procesu
- 2 stundu intervija ar katru bērnu audioierakstā
- okusgrupas no 3 bērniem, kur kopīgi jāvienojas par pareizo izvēli

Datu apstrāde:

Interviju analīze un interpretācija, izdalījas būtiskas dimensijas, tad vecuma kategoriju līknes, sākotnējie tipi, režģis no 180 daļām, kvantitatīva analīze un ļoti detalizēts procesa apraksts

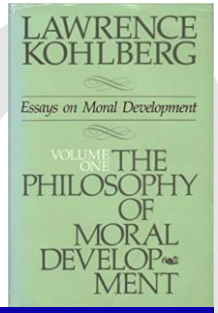

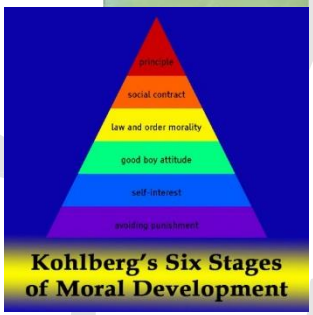

Raksturīgs visiem kvalitatīvajiem pētījumiem:

- izpēte notiek dabiskajā vidē
- pētnieks ir galvenais izpētes instruments
- dažādas metodes un komplicēta argumentācija
- centrā ir dalībnieku viedokļi un redzējums
- rezultāti veidojas procesā
- refleksivitāte un holistiska pētījuma atskaite (Creswell, 2013)

Grāmatas

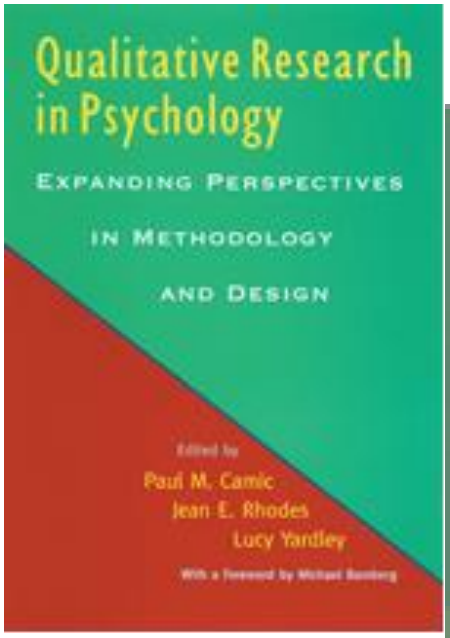
Qualitative Research in Psychology
Expanding Perspectives in Methodology and Design
Edited by
Paul M. Camic
Jean E. Rhodes
Lucy Yardley

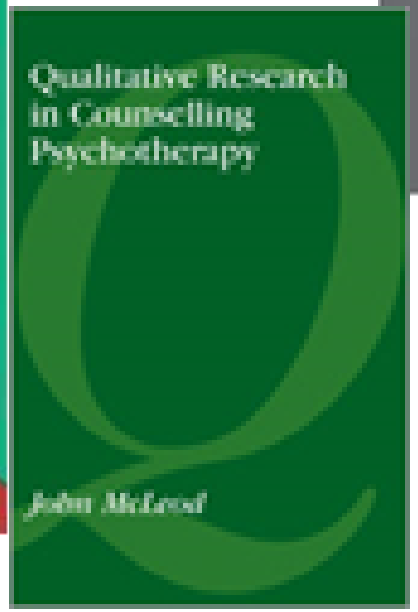
Qualitative Research in Counselling Psychotherapy
John McLeod

Qualitative Research in Psychology
Carla Willig and
Wendy Stainton-Rogers

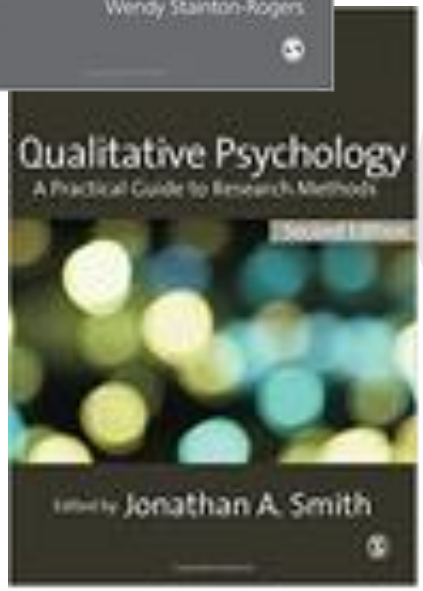
Qualitative Psychology
A Practical Guide to Research Methods
Edited by Jonathan A. Smith

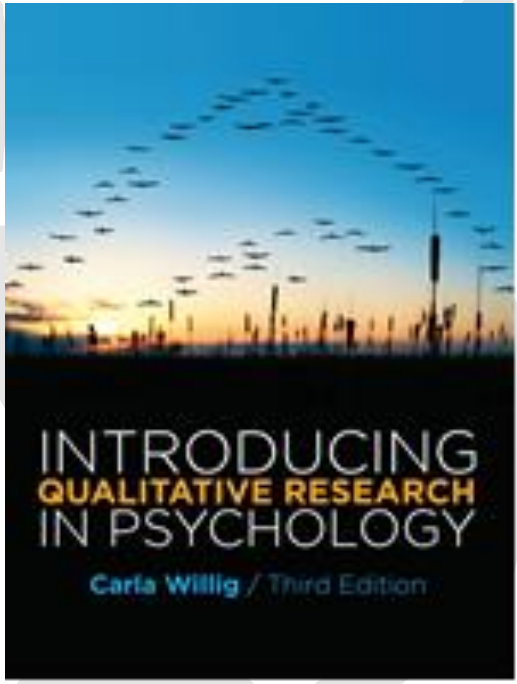
INTRODUCING
QUALITATIVE RESEARCH
IN PSYCHOLOGY
Carla Willig / Third Edition

Žurnāli un konferences

Qualitative Research in Psychology

Qualitative Psychology

Journal of Phenomenology Psychology

The Annual International Congress of Qualitative Inquiry

World Conference on Qualitative Research

Science
as
sense making activity

Demuth, 2015b

Paldies par uzmanību!